

A fogak lazulásáról

Amikor a fogazat romlásáról, elvesztéséről beszélünk, mint ok többnyire a fogak szuvasodása áll előtérben. Kétségtelen, hogy a fogaknak ez a megbetegedése fiatal korban a legjelentősebb. Idősebb korban azonban jelentkezik egy másik betegség is, amely végül is szintén a fogak elvesztéséhez vezet. Ezt, az idősebb korban jelentkező betegséget köznyelven a fogak lazulásának nevezhetjük.

1.

A fogak lazulása alatt azt értjük, amikor a fogak elvesztik megszokott szilárdságukat és mind jobban mozgékonyakká válnak, végül a rágásra teljesen alkalmatlanok lehetnek. A fogakat vagy ez utóbbi, vagy fájdalom, esetleg következményes gyulladás okozása miatt kell eltávolítani. A fogak lazulásához vezető betegségek kezdeti tüneteit elég fiatal korban észlelhetjük. Már 10–15 éves korban mutatkozhatnak ilyen tünetek. Foglazulás miatt azonban 20 éves kor alatt csak nagyon ritkán kell fogat eltávolítani. Ezekben a kivételes esetekben rendszerint nemcsak a fogat tartó szerkezet megbetegedéséről, hanem valamilyen általános betegségnek a fogak tartó szerkezetén való jelentkezéséről van szó. Húszéves kor felett azonban már a tipikus foglazulást vezető a fogak elvesztéséhez. Az elvesztett fogak száma az előrehaladó korrall mind jobban fokozódik. Van olyan felfogás is, hogy ha eltávolított fogakat nem pótolunk, akkor a szemben levő fogak tovább növekednek és végül kiesnek a fogmederből.

A fogak lazulása kifejezést itt most a könnyebb érthetőség kedvéért összefoglaló névként használom. Sok olyan betegséget és állapotot ismerünk, amelyek ehhez a végállomáshoz vezetnek. A szájban jelentkező betegségek közül megemlítem az egyszerű ingszűlyadást és a fekélyes ingszűlyadást, amelyek legtöbbször okozói a betegségnek. A fog tartó szerkezetének felbomlásához vezetnek a rosszul elkészített tömések, hidak és kivehető fogsorok is. Hajlamosító tényező az is, ha valaki nem kezelte rendszeresen a fogait és egyik vagy mindkét oldalon nem használja kiadós rágásra az őrlőfogakat. A használatlan lepedékképződéssel jár. Ez enyhébb esetben ingszűlyadást, sú-

lyosabb esetben fekélyes gyulladást is okozhat. A fogak kezelésének elhanyagolása tehát következményként magával hozza a fogak lazulását is. Vannak olyan fogazati rendellenességek is, amelyeket hajlamosító tényezőnek tekintünk. Elég közismert a C-vitamin hiánya miatt keletkező ingszűlyadás is. Egyes vérbetegségek és belső szekréciós betegségek kezdeti tünetei is jelentkezhetnek a fogínyen. Van azonban a foglazulásnak olyan formája is, amikor jelentősebb előzmény — ingszűlyadás, gyulladás, rossz tömések-hidak stb. — nélkül a fog nyakán (a fogkoronát borító zománc gyökér felé eső végződése) tapadó, feszes ínny a gyökér irányába visszahúzódnak. Ismét másik forma, amikor az ínny és a fogak között már a betegség kezdetekor rész támad (tasak) és ebben a tasakban ételmaradékok, baktériumok gyűlnek fel, és gyulladást idéznek elő.

2.

Bármilyen idezi is elő a fogak lazulását, a végső kép ugyanaz: a fogat tartó csontszerkezet (alveolus, csontszövet) sorvadni kezd, előbb utóbb kialakul a tasak, a tasakban és felette is fokozódik a fogkőképződés, ezzel egy időben gyulladás keletkezik és a fog vagy fogak mind mozgékonyabbakká válnak. Kezeletlenség esetén körforgás (circulus vitiosus) alakul ki. A csontsorvadás elősegíti a tasakképződést, a tasakban gyulladás alakul ki, a gyulladás fokozza a sorvadás, és kezdődik előlrol a folyamat.

A tünetek aszerint változnak, hogy milyen betegség áll előtérben és mennyire előrehaladt a folyamat. A legenyhébb tünet az ingszűlyékenység, súlyosabb, ha már fekélyek keletkeztek. Ilyen esetekben láz, rossz közérzet, étvágytalanság, az állcsont alatti nyirokcsomók duzzadása, fokozott nyálképződés kíséri a folyamatot. Ez az akut szakasz, amely különálló betegség, de ennek következtében bomolhat meg a fog tartó szerkezetének egysége. A krónikus szakaszban a fogak már enyhén mozognak, sok a fogkő és a beteg maga is érzi, hogy szájának szaga kellemetlen. A fogak hidegre, melegen kezdetben érzékenyebbé válnak, később fogbélgyulladás is kifejlődhet. Amikor a fogak már mozognak, akkor

már a rágás is érzékenységet, fájdalmat okozhat.

3.

Tehetünk-e valamit a fogak lazulásának megelőzése érdekében? Erre a kérdésre egyértelműen igennel lehet válaszolni. A megelőzés érdekében szolgálja a rendszeres kezelés. Tehát a szuvasodást vált fogak betömése, az elvesztett fogak pótlása, a kiegyensúlyozott rágás fenntartása. Fontos a száj tisztán tartása is. Az elhanyagolt, lepedékes fogak nemcsak a szuvasodás keletkezésére, hanem helyi ingszűlyadások kialakulása szempontjából is szerepet játszanak. A megelőzésben tehát két nagyon egyszerű tényező áll az előtérben, a szuvasodást vált fogak kezeletése és a rágás helyreállítása, valamint a fokozott szájtisztítást.

A száj fokozott tisztántartására ma már elég bő választékú fogkefék és fogkrémek állnak rendelkezésre. Fontos, hogy a fogkefe csomózása ne legyen sűrű, hanem ritka, hogy a sörtékkel a fogközökbe is be lehessen menni. Fontos az is, hogy a fogkefe sörtéi ne legyenek túl élesek, merevek, mert ezzel megsértenék a fog nyakára szorosan tapadó ínyt.

A már kifejlődött betegséget is megfelelő módon kezelni tudjuk. Nem helyes tehát az álláspontra, ha valaki azt gondolja, hogy a betegséggel fogorvost felkeresni nem érdemes. Igenis, érdemes, de eredményt elérni csakis a beteg együttműködésével lehet. Ha a betegben nincs meg az együttműködési készség, akkor a kezelés is eredménytelen lesz. A kezelés befejeztével ugyanis a betegnek az orvos utasításait nagyon szigorúan be kell tartania. Az utasítások be nem tartása esetén visszaesés következhet be. A visszaesések mindig súlyosabb állapotot teremtenek, mint amilyen az előző volt. Ha tehát nem tartjuk be az utasításokat, akkor valóban nem lesz eredményes a kezelés. Egyes előidézett betegségtől eltekintve a foglazulás oka nem tisztázott, ezért a foglazulás gyógyítása sem teljesen sikeres. A már sorvadt csont nem képződik újra, a gyógyítás nem állítja helyre az eredeti állapotot. A betegség romlásának lehetőségét tehát az orvosi kezelés befejeződése után mindig fennáll. A kezelés utáni állapot fenntartása azonban jó együttműködéssel lehetséges.

Dr. TÓTH KÁROLY
egyetemi tanár

„Megcsapolják” a folyókat

A Szovjetunió sarkvidéki területei bővelkednek vízben, míg a termékeny déli részek nélkülözik a vizet. A tudósokat már régen foglalkoztatja a probléma, hogyan lehetne a déli száraz területekre juttatni az északi folyók kihasználásával, a Jeges-tengerbe ömlő vizeknek egy részét. Az ezzel kapcsolatos grandiózus tervek első szakasza már a megvalósulás útján van.

A kutatók az ország európai részének északi területeire vonatkozólag végeznek számításokat. Legközelebbi céljuk, hogy 1985-re az északi folyókból évi 20 köbkilométer vizet juttassanak a Volgába. A 2000. évre ezt a mennyiséget évi 150 köbkilométerre kívánják emelni, ami Oroszország fő vízi útja évi hozamának kétharmadával egyenlő. (MTI)

Szép is — nehéz is

Angyán László határőr — aki bevonulása előtt a Szegedi Textilművekben dolgozott — a katonai élet szépségéről és nehézségéről beszélt.

— Nem könnyű a katonai élet, de biztosan nem árt egyik fiúnak sem. Én nő vagyok már — mondta —, a határőrségnél járőrszolgálatot teljesíték, méz is könnyen elviseltem a nehéz szolgálatot. Természetesen jobb civilnek lenni, de számomra felemelő, hogy fegyveres szolgálatra is alkalmas vagyok.

— A határőröknel az éjszakai szolgálat a legnehezebb — állapította meg Angyán László. — Bár én is olyan munkakörből vonultam be, ahol sokat kellett éjszakai éjszakázni. Egy üzemben azonban emberek és gépek között sokkal könnyebb az éjszakát is elviselni, mint például fegyveres szolgálatot teljesíteni, egyedül, vaksötétben, esőben vagy hóvihárban. A határőrnek rendkívül nagy akaraterőre, önfegyelemre és kitartásra van szüksége ahhoz, hogy a hosszú, több órás szolgálatot éberrel teljesítse. A határőrnek ugyanis még a bátorságát is próbára teszik a rossz szándékú emberek.

S erre egy történetet mondott:

— Az egyik napon a hajnali órákban egy fiatalember közeledett felém. A szolgálati helyemen a természetes tereptárgyak segítségével jól el tudtam rejtőzni. A fiatalember tehát nem látta meg engem, én viszont

November 28 - december 4 A mai magyar zene hete Szegeden

A mai magyar zene hetét rendezti meg a Szeged megyei város tanácsának művelődésügyi osztálya, a zeneművész-szövetség szegedi csoportja és a karnagyklub november 28 és december 4 között Szegeden. „Olyan hagyományra nemesülő, évente visszatérő rendezvénysorozatot indítunk — írja a műsorfüzet beköszöntője —, amelyben a város zeneművészei, zenei intézményei és öntevékeny zenei mozgalmak egyaránt megtalálják feladatukat: Szeged és a mai magyar zene eredményeinek népszerűsítését, a közönséggel való elfogadtatását.”

A zenei hét megnyitójára november 28-án, vasárnap délelőtt 10 órákor kerül sor a Bartók Béla Művelődési Központban, ahol Földes Imre zenetudós, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola tanára tart előadást *Korunk zenéje* címmel. Ugyancsak vasárnap este 7 órákor, a Tömörkényi gimnázium és művészeti szakközépiskola Lenin körüli hangversenytermében rendezik meg a szegedi előadóművészek koncertjét: Kovács Zsuzsanna, Veszely Gabriella, Bódás Péter, Kedves Tamás, Várnagy Lajos, Nagy István, Delley József és a szegedi fúvósötös mai magyar, köztük több szegedi komponista szóló- és kamaraműveit mutatják be. November 29-én, hétfőn délután 6 órákor a Somogyi-könyvtár olvasótermében Durkó Zsoltnak, a Szegedről elszármazott neves fiatal magyar zeneszerzőnek estje lesz: a kompozitívál, dr. Nagy István zeneesztéta beszélget. December 1-én, szerdán este 6 órákor a József Attila Tudományegyetem Dugonics téri aulájában szegedi iskolai énekkarok, december 4-én, szombaton este 7 órai kezdettel ugyancsak az egyetem Dugonics téri aulájában főiskolai és munkásénekkarok hangversenye lesz. A szegedi zenei hét műsorain Vaszy Viktor, Vántus István, Szeghy Endre, Frank Oszkár, és Kátai László szegedi zeneszerzők művei is elhangzanak.

Angyán László

hosszú ideig figyelni tudtam a mozgását, a viselkedését. Gyanúsnak véltem, ezért megállítottam és igazoltattam. Néhány perc alatt kiderült; egy bűnözővel állok szemben, aki csőre töltött pisztollyal közelített meg a határt azzal a céllal, hogy a felelősségre vonás elől meneküljön. Az érvényes fellépésem, s nyilván a géppisztolyom azonban annyira meglepte a bűnözőt, hogy eldobta a fegyvert.

— Nehéz is, szép is a határőri élet — summázta végül Angyán László határőr, majd a kötelességteljesítés fontosságáról beszélt.

Szavából érteni lehetett, hogy politikai tett is a Magyar Népköztársaság államhatárának fegyveres őrzése.

Gazsó Béla

NAPI KISLEXIKON

az új nyilván- tartás bevezetéséről

Az ingatlanlyávnartás új rendszerét fokozatosan vezetik be.

● Módszer?

Az állami földnylvántartás korszerűsítése — a földnylvántartási adatok gépi (elektronikus számítógépek) feldolgozásával, a méterrendszerű területi adatok általános bevezetésével — már folyamatban van. Az új, egységes ingatlanlyávnartási rendszer is ezzel összhangban indokolt létrehozni. Az új ingatlanlyávnartási rendszer kialakítása az eddigi két nyilvántartás — a földnylvántartás és a telekkönyv — adatainak összehasonlítása útján történik. Az említett adatok eltérése esetén az érdekeltek meghallgatásával kell megállapítani a valóságos adatokat. Az eltérő adatok rendezése államigazgatási eljárás keretében, határozattal történik. Az érdekeltek között felvetődött esetleges vitás ügyekben az államigazgatási jogorvoslat kimerítése után bírósági eljárásra is van lehetőség.

● Községenként?

Az új ingatlanlyávnartást államigazgatási egységenként (községenként, városokként) külön kell létrehozni. A feladat végrehajtása 1973-ban kezdődik és — a mezőgazdasági és élelmiszerügyi miniszter által meghatározott ütemterv szerint — előreláthatólag 1980. év végéig tart.

GALGÓCZI ERZSÉBET

PÓK HALÓ

18.

Gézát elfönti az indulat. Legszívesebben ráordítana erre a farkas vénasszonyra.

— Regina néni, nem olyan szegény maga, hogy erre a búzára rá lenne szorulva! Még ha valami szegény asszonyról lenne szó, megérteném, hogy nem szívesen ad vissza három mázsa búzát, de maga...

Az asszony váratlanul zokogni kezd. Köténye sarkával törölgeti a könnyeit.

— Mindenki engem macerál! Mert engem lehet! Engem senki nem véd meg. Szegény uram meghalt, a fiamat meg elvitték katonának. Azt se mentették fel, hiába könyörgtem...

— A fia önként jelentkezett! — ordítja Géza. — Hogy mentették volna fel?

Az asszony csak hajtogatja a magáét:

— Nem elég, hogy egyedül vagyok, magamnak kell előteremtene a betevő falatot, most még, Géza, te is... Egyszer már trombozist

is volt, mondta a doktor úr, ne izgassa magát, Regina néni, csak ne izgassa magát, egyszer az izgalom öl meg...

Müller szemrehányó pillantást vet Gézára, aztán vállon fogja a zokogó asszonyt, és csillapító szavakat dörmögve, kivezeti az irodából. Visszajön, újra megrovóan néz Gézára, de az iszonyúan elkáromkodja magát.

— Farkas a végtelenségig! Ha a hátából hasztaná egy darabot, azt nem bálná, az majd kinő. De hogy nyomorult, három mázsa búzát visszaadjon...!

— Én nem hiszem, hogy hazudott — jegyzi meg Müller hűvösen, s visszaül az íróasztal mögé. Gondosan törölgetni kezdi a szemüvegét. Géza rábámul.

— Hát...?

De már ért is mindent. Eltorzul az arca, felugrik, s fenyegetően áll Müller elé.

— Ötvenmillió forint vagyon van a kezemre bízva, csak nem gondolja, hogy elloptam kilencszáz forintot?

— Engem nem azért küldtek ide, hogy gondolkodjam — mondja Müller visszautasítón. — Hanem, hogy vizsgálatot végezzek. — Tüntetésben a főkönyvelőhöz fordul, aki egész idő alatt — más hely híján — az ablakpárkányon üldögélt. — Kérem az iratokat.

Csorvász szolgálatkészen ugrik.

Géza sötétben bámulja őket még egy ideig, aztán kirohan az irodából.

— Lemondok! Én ezt nem csinálom tovább! — mondja felindultan Zsuppánnak. Az úgynevezett Központi Major udvarán állnak, itt ta-

lálta meg Zsuppánt, Körülöttük óriási istálló, silók, széna-szalmakazlak — tíz évvel ezelőtt itt rossz minőségű legelő volt. Itt-ott egy-egy ember dolgozik, messziről idebámulnak. Zsuppán a tekintetével valami alkalmas helyet keres a beszélgetésre, végül egy elhagyott, leszógett gémeskút kávájára ülnek. Mögöttük csillogóan magasodik az alumínium víztorony. — Undorító ez a macerálás, gyanúsítgatás. Mintha mocsárban gázolnék, és hínár tapadna a bokámra, Csinálja más!

— Ez megfutamodás! — Zsuppán csóválja a fejét. — Nem vagy te harcos ember, Géza.

— Harcos ember? — Géza rábámul. — Ha magamról van szó, nem vagyok harcos ember... Ha valaki mocskol engem — mocskoljam vissza? Úgy érzem magam, hogy minden szónál békák ugrálnak ki a számból. Szükségem van nekem arra, hogy békák ugráljanak ki a számból?

Zsuppán széttárja a kezét.

— Kilencszáz forint miatt...!

— Nem a kilencszáz forintról van szó! — kiáltja Géza. — Ez csak ürügy! Ki akarnak nyírni!

— Ugyan! — hitetlenkedik Zsuppán.

— Idefigyelj, Zsuppán! Te új ember vagy a térszomszágomban, azt hiszed, itt is olyan egyszerű és áttekinthető minden, mint az iparban...

— No, azért ott sem — kezdené Zsuppán, de Géza nem hallgat oda.

(Folytatjuk.)